

- ✓ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 - به نام خداوند هستی بخش مهربان
- ✓ اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ (۱)
 - آیا ما برایت سینهات را شرح ندادیم؟ (آیا تو را شرح صدر ندادیم)
- ✓ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ (۲)
 - و بار سنگین را از دوشت برداشتیم؟
- ✓ الَّذِیْ اُنْقَضَ ظَهْرَكَ (۳)
 - همان که پشتت را می شکست.
- ✓ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ (۴)
 - نامت را بلند نساختیم؟
- ✓ فَاِنَّ مَعَ الْعُسْرِ یُسْرًا (۵)
 - پس به درستی با سختی، آسانی است.
- ✓ اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ یُسْرًا (۶)
 - به درستی که با سختی، آسانی است.
- ✓ فَاِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ (۷)
 - پس آنگاه که فارغ شدی، خود را به زحمت بینداز.
- ✓ وَ اِلٰی رَبِّكَ فَارْغَبْ (۸)
 - و به سوی پروردگارت رغبت کن.

نکته مهم: این سوره راجع به پیامبر (ص) نازل شده است. لذا نباید از ابتدا آیات آن را به خودمان بگیریم. پس برای تدبیر در این سوره اول باید پیامبر سوره را باز کنیم یعنی ببینیم که در این سوره خدا پیامبر (ص) را چگونه معرفی کرده است، سپس برویم سراغ این مطلب که این سوره به ما چه ارتباطی دارد؟

- خدا به پیامبر (ص) در این سوره می گوید: رسالتی که بر دوش توست سختی ای دارد که ما بار سنگین آن سختی را از دوش تو برمی داریم. بر اساس سوره مبارکه ضحی، آن بار عظیم که بر دوش پیامبر (ص) است و سنگینی می کند، «ایجاد نیاز و رفع نیاز است». بر اساس سوره مبارکه ضحی پیامبر گرامی اسلام (ص) به شدت خودش را مسئول می بیند در اینکه آدمها را نسبت به نیازهای حقیقی اشان واقف و آنها را در جهت برطرف کردن آن هدایت کند. لذا پیامبر (ص) دغدغه دارند که همه را به این نیاز آگاه کنند و به رافع نیاز برسانند. حال بر اساس سوره مبارکه انشراح به پیامبر (ص) موارد زیر داده شده است:

- ۱- شرح صدر
- ۲- نام پیامبر (ص) بلند گردیده است.
- ۳-

صدر: محل بروز درونیات انسان ← شرح صدر: بسط و گسترش بروز منویات (با توجه به سوره مبارکه ضحی، «وحی» مهم ترین منویات درونی پیامبر (ص) است)

- بسط و گسترش این حقیقت که پیامبر (ص) می‌خواهد نیاز انسان‌ها را به آنها شناسانده و در این مسیر آنها را هدایت کند.
- یعنی به هر شکلی و هر نیازی و اهل هر قومی که باشیم و با هر اعتقادی که باشیم پیامبر (ص) ابراز متناسب با آن را دارند و این همان شرح صدر است.

- نیازی نیست که نزد پیامبر (ص) ببریم و ایشان نتوانند آن را برطرف کنند. فردی نیست که پیامبر (ص) برای هدایت کردن، دستشان به او نرسد مگر این که آن آدم نخواهد با پیامبر (ص) همراه شود.

- پیامبر (ص) وحی را به شکل‌های مختلف و متعدد بسط می‌دهند و ابراز می‌کنند. طوری که خوراک همه تأمین می‌شود.
- نکته: فهماندن وحی به دیگران بسیار ثقل و سنگینی دارد. گرفتن وحی و سنگینی آن یک حرف است و فهماندن آن به کل بشریت حرفی دیگر و این بسیار سنگین است.

- برای فهم گوشه‌ای و ذره‌ای از سنگینی بار هدایت کل بشریت بر دوش پیامبر (ص) مثالی می‌زنیم: تصور کنید قرار است قرآن را که وحی می‌باشد فقط در یکی از محله‌های تهران جاری کنید و کاری کنید تا افراد نیازهایشان را بفهمند و ... واقعاً کاری دشوار و سنگین است چه برسد به هدایت یک منطقه یا شهر یا کشور و کل عالم. هرکسی را نزد پیامبر (ص) ببریم، متناسب با او ابراز دارد.

- خدا می‌گوید: پیامبر (ص) شرح‌صدری دارد که حتی اگر یک عرب بادیه‌نشین نفهمی که هیچ فهمی از انسانیت در وجودش نیست را پیش او ببرید، پیامبر (ص) برای او هم راهکار دارد و می‌تواند او را از این فلاکت نجات دهد. پیامبر (ص) شرح‌صدری دارد بی‌نظیر. هیچ کس نشد در خانه اهل بیت (ع) برود و بی‌پاسخ برگردد.

- احساس نیاز دوطرفه است و قرار نیست که پیامبر (ص) به اجبار در کسی نیاز به وجود آورد.

- نشانه خوب بودن بسیار زیاد پیامبر، «وَدَّ» داشتن نسبت به مردم است.

- نکته: برائت از ظلم، ستم، شرک و هر استکباری جای خود دارد و دل‌نگران بودن برای هدایت تک‌تک افراد بشر جای خود. حضرت حجت (عج) دغدغه همه افراد بشر را دارند در هر جای دنیا که باشند.

- حضرت ابراهیم (ع) هم حتی وقتی بچه‌دار می‌شوند آن بچه را برای هدایت بشر می‌خواهند.

- در سوره مبارکه مریم آمده است: «وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا (5)» خدایا من از جریانی که راه انداختم نگرانم پس برای من ولی‌ای قرار بده.

- انبیاء ازدواج، داشتن بچه و ... همه را برای یک نگاه و دغدغه جهانی می‌خواهند. بار روی دوش آنهاست. آنها دغدغه هدایت همه بشر را دارند. اما ما فقط به فکر هدایت خودمان و نهایتاً بچه‌هایمان هستیم و می‌گوییم: خودمان را نجات دهیم دیگران هم به فکر خود و بچه‌هایشان هستند!!!

- در سوره مبارکه «یس» می‌گویند: چرا دیگران را اطعام نکردید؟ جواب می‌دهند: آیا کسی را اطعام کنیم که اگر خدا می‌خواست، خودش او را هدایت می‌کرد؟ من وظیفه داشتم خودم را نجات دهم، آنها هم باید خودشان را نجات دهند!!!

- خدا نماز شب را برای دغدغه‌های اجتماعی وضع کرده است مانند این که حج را برای «وحدت امت اسلامی» وضع کرده است.

- البته منظور این نیست که کسی که دغدغه اجتماعی ندارد، نماز شب نخواند بلکه منظور این است که نماز شب بخوانیم و در خودمان هم دغدغه‌های اجتماعی ایجاد کنیم.

- امیرالمؤمنین (ع) صبح لشکرشان را صدا می‌زنند که بلند شوید و به جنگ برویم. به آنها می‌گوید: چرا نور نماز شب را در چهره‌های شما نمی‌بینم؟ یعنی نور نماز شب باید وسط میدان جهاد دیده شود.

- امام زمان (عج) بر تک تک کودکانی که در بلاد کفر پاکدامنی‌شان را از دست می‌دهند، غصه می‌خورد.

- کمر پیامبر (ص) از دغدغه هدایت بشر در حال شکستن بود اما خدا نگذاشت و سنگینی بار را از روی دوش پیامبر (ص) برداشت.
- خدا می‌گوید: ای پیامبر غصه نخور، کاری خواهم کرد تا همه دنیا نام تو را ببرند و هیچ آدمی خوب نشود مگر آنکه اسم تو را ببرد.
- خدا نام پیامبر (ص) را در عالم رفعت داده است و در همه عالم نام پیامبر (ص) پخش شده است، مدیریت این جریان اصلاً دست بشر نیست، با این‌که جریان شیطان در این سال‌ها این همه رسانه داشته است، اما جریان پیامبر (ص) اصلاً رسانه نداشته است. در بعضی از کشورها بافت مسیحی و مسلمان در حال عوض شدن است تا جایی که سران آن کشورها دچار نگرانی شده‌اند، مانند هلند.
نام پیامبر (ص) به طرز عجیبی در همه عالم هست. در یک اشل خیلی کوچک‌تر، این مسئله را در نام امام خمینی (ره) می‌توان در عالم دید. بدون این‌که هیچ رسانه‌ای تلاش کند برای انتشار نام امام خمینی (ره) در عالم، به طرز عجیبی نام امام خمینی (ره) در عالم در حال گسترش است، به گونه‌ای که افراد در کشورهای دیگر شیعه می‌شوند چون امام خمینی (ره) را دوست دارند. تا جایی که می‌توان گفت در دنیا نوعاً، شیعه غیر انقلابی نداریم.

- ای پیامبر اگر رسالت هدایت افراد سخت است، اما با آن آسانی نیز هست. (فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا)

- خدا دو چیز از پیامبرش خواسته است:

۱- فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ (۷): ای پیامبر هرگاه از یک کار فارغ شدی، کار بعدی را شروع کن. پیامبر (ص) ابدأ در مسیر هدایت کردنش خسته نمی‌شود. اگر در یک کاری هم شکست بخورد باز هم دوباره به نوعی دیگر شروع می‌کند و بازنشستگی در منظر پیامبر (ص) معنی ندارد. فراغت از کار و فراغت از تحصیل و فراغت از تهذیب نفس اصلاً معنی ندارد.

۲- وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ (۸): عده‌ای هم فراغت از کار پیدا نمی‌کنند اما «فارغب» نیستند یعنی کارشان فقط برای خدا نیست و گاهی برای پول، حرف مردم و ... کار می‌کنند.

✚ می‌خواهیم ببینیم که این سوره چه ارتباطی به ما دارد:

- جواب این سؤال تا حدود زیادی در آیه ۶۲ سوره مبارکه انفال نهفته است:

* در آیه ۶۲ سوره مبارکه انفال آمده است: «وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَيْدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ (۶۲)»، یعنی ای پیامبر اگر آنها با تو خدعه کردند، خدا برای تو بس است. خدا کسی است که تو را یاری می‌کند به مؤمنین. در این آیه، «مؤمنین» ضمیمه شده‌اند به «نصر خدا» یعنی هر جا خدا می‌گوید: «ای پیامبر ما تو را یاری می‌کنیم»، مؤمنین هم در آن یاری نقش دارند. لذا اگر خدا می‌گوید: أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ (۱) یعنی مؤمنین هم در شرح صدر نقش دارند.

- یعنی ای پیامبر حاشا که من خدا و این مؤمنین، بگذاریم دغدغات روی زمین بماند. در نتیجه:

❖ وظیفه ماست بر شرح صدر پیامبر (ص) بیفزاییم. یعنی وحی خدا را بیشتر و بیشتر گسترش دهیم.

❖ وظیفه ماست بار از دوش پیامبر (ص) برداریم.

❖ وظیفه ماست اسم پیامبر (ص) را از روی زمین بلند کنیم.

- بین همه مؤمنین اگر هیچ‌کس این کارها را انجام نداده باشد، حداقل یک نفر این کار را انجام داده و آن هم امیرالمؤمنین (ع) است. امیرالمؤمنین (ع) بر شرح صدر پیامبر (ص) افزود و بار از روی دوش پیامبر (ص) برداشت و اسم پیامبر (ص) را رفعت داد.

- در سوره مبارکه طه آمده است: «هَارُونَ أَخِي (۳۰)» یعنی خدا پشت موسی را به هارون گرم می‌کند. خدا پشت پیامبرش را هم به مؤمنین گرم می‌کند و اگر ما هم این کار را کردیم در گروه مؤمنین قرار می‌گیریم در غیر این صورت خدا با دیگر مؤمنین این کار را

می‌کند. این موضوع واجب عینی است و بر دوش تک‌تک ماست. اگر ما کوتاهی کنیم خدا حتماً قومی دیگر را می‌آورد تا پشت پیامبرش خالی نماند.

- خدا مؤمنینی دارد که پشت پیامبرانش هستند. جان عالم به فدای پیامبرانش و جان عالم به فدای کسانی که پشت پیامبران هستند.
- در سوره مبارکه ضحی گفته شد: نیازهایتان را به ساحت پیامبر (ص) عرضه کنید و در خانه پیامبر (ص) را بزنید و در سوره مبارکه انشراح می‌گوییم: در عین حالی که از پیامبر (ص) نیازهایمان، شفا، وسعت رزق و هدایت می‌خواهیم اما محض رضای خدا حداقل از ایشان هم نیازی را برداریم.

- کسی هست که جا دارد عالم به فدایش شود، اما غم و غصه‌هایی بر دل دارد، جا دارد که فارغ از این که از نیازهایمان چیزی رفع می‌شود یا نه، از غم و غصه‌های او باری برداریم. مثال: اگر نیازی داشته باشیم و به خانه مادرمان برویم تا او نیاز ما را برطرف کند ولی ببینیم که خانه مادرمان آتش گرفته، بدون شک بلافاصله آتش را خاموش می‌کنیم و اصلاً به نیازمان نمی‌اندیشیم. حکایت سطح نیازهای ما در برابر پیامبر (ص) چنین است.

- در سوره مبارکه احزاب خدا فرموده است: نبی اولی است به مؤمنین از خودشان، و این جمله یعنی آبرو، جان و ... پیامبر (ص) به آبرو و جان و همه چیز ما اولویت دارد. لذا نیاز پیامبر (ص) هم به نیاز ما اولویت دارد.

- لازم است که کمی سبک مسئلت‌هایمان را نسبت به اهل بیت (ع) اصلاح کنیم. یعنی به جای این که محرم، شب قدر، فاطمیه و ... لیست نیازهایمان را از آنها مسئلت کنیم، کمی بیندیشیم که چه میتوانیم انجام دهیم تا باری از دوش امام زمانمان برداریم.

- سوره مبارک، انشراح حرفش این است که اگر مؤمنین در این جریانی که در عالم راه افتاده است که شرح صدر پیامبر (ص) و برداشتن بار از روی دوشش و رفع ذکر، دارد تو هم سهمی داشته باش وگرنه خدا کارش را می‌کند. البته اگر تو کاری نکنی خدا کارش را می‌کند.

- کسی که قرار است به پیامبر (ص)، «شرح صدر»، «وضع وزر» و «رفعت ذکر» بدهد باید مثل پیامبر (ص) «فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ / وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ» باشد.

- نکته طهارتی:

جای ما در سوره مبارکه انشراح این است که نگذاریم باری که پیامبر (ص) بلند کرده، بر زمین بماند که البته نباید فراموش کنیم که اگر کمک نکنیم این بار بر زمین نمی‌ماند منتها خودمان را از این فیض محروم کرده‌ایم.

- توجه: به جمله زیر با توجه به غایت خلقت انسان، نگاه کنید:

- ❖ ما آفریده نشده‌ایم که جیره‌خوار سفره اهل بیت (ع) باشیم، شأن اهل بیت (ع) این نیست.
- ❖ ما حتی آفریده نشده‌ایم که سرباز اهل بیت (ع) باشیم.
- ❖ ما آفریده نشده‌ایم که سردار برای اهل بیت (ع) باشیم.
- ❖ بلکه ما به کمتر از این آفریده نشده‌ایم که «برادر» برای اهل بیت (ع) باشیم. «خواهر» حضرت زهرا (س) باشیم.

- ما باید نسبت به اهل بیت (ع) مانند حضرت ابوالفضل (ع) باشیم.

* خدا به ما توفیق دهد که جزء مؤمنینی باشیم که در تحقق آیات اولیه سوره مبارکه انشراح در نسبت پیامبر (ص) نقش جدی ایفا می‌کنیم. به حرمت صلوات بر محمد و آل محمد.

اللهم صل على محمد وآل محمد واحمد له رب العالمين